

Perhe- ja vammaispalveluiden talouden lisäsopeutustoimet 2026

Perhe- ja vammaispalveluiden lautakunta 8.6.2026

Ennuste 1-4/2026

TULOSLASKELMAN TOTEUTUMISVERTAILU

Perhe- ja vammaispalvelut

1TA20

	TILINPÄÄTÖS 2025	Muutettu TALOUSARVIO 2026	TOTEUMA 1-4/2025	TOTEUMA 1-4/2026	TOT-%	Ennuste 2026	Ennuste 2026 / MuutosTA2026		Ennuste 2026 / Tilinpäätös 2025	
							€	%	€	%
Toimintatuotot	16 317 968	16 670 579	4 013 856	4 870 012	29,2 %	17 238 768	568 189	3,4 %	920 800	5,6 %
30 Myyntituotot	9 662 931	8 350 504	2 041 024	2 893 967	34,7 %	9 126 708	776 204	9,3 %	-536 223	-5,5 %
32 Maksutuotot	4 717 698	4 686 487	1 650 340	1 349 532	28,8 %	4 703 390	16 903	0,4 %	-14 308	-0,3 %
33 Tuet ja avustukset	327 449	1 492 976	22 880	11 604	0,8 %	1 516 772	23 796	1,6 %	1 189 323	363,2 %
34 Muut toimintatuotot	1 609 890	2 140 612	299 613	614 909	28,7 %	1 891 898	-248 714	-11,6 %	282 008	17,5 %
Valmistus omaan käyttöön	0	0		86 677	0,0 %	260 032	260 032		260 032	
Toimintakulut	-254 217 384	-252 302 185	-77 503 832	-85 263 486	33,8 %	-259 270 969	-6 968 784	2,8 %	-5 053 585	2,0 %
40 Henkilöstökulut	-79 415 409	-86 684 184	-25 005 512	-27 633 198	31,9 %	-84 921 175	1 763 009	-2,0 %	-5 505 766	6,9 %
43 Palvelujen ostot	-149 735 502	-140 337 269	-44 863 244	-52 169 907	37,2 %	-150 644 141	-10 306 872	7,3 %	-908 639	0,6 %
45 Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 359 749	-1 781 079	-442 629	-496 678	27,9 %	-1 594 042	187 037	-10,5 %	-234 293	17,2 %
47 Avustukset	-23 197 262	-22 902 058	-7 048 887	-4 773 290	20,8 %	-21 515 037	1 387 021	-6,1 %	1 682 225	-7,3 %
48 Muut toimintakulut	-509 462	-597 595	-143 559	-190 414	31,9 %	-596 574	1 021	-0,2 %	-87 112	17,1 %
TOIMINTAKATE	-237 899 416	-235 631 606	-73 489 976	-80 306 796	34,1 %	-241 772 169	-6 140 563	2,6 %	-3 872 753	1,6 %
Rahoitustuotot ja -kulut	-542	0	-106	-73 891		-674	-674		-132	
VUOSIKATE	-237 899 959	-235 631 606	-73 490 082	-80 380 688	34,1 %	-241 772 843	-6 141 237	2,6 %	-3 872 885	1,6 %
Poistot ja arvonalentumiset						0	0		0	
TILIKAUDEN TULOS	-237 899 959	-235 631 606	-73 490 082	-80 380 688	34,1 %	-241 772 843	-6 141 237	2,6 %	-3 872 885	1,6 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄM)	-237 899 959	-235 631 606	-73 490 082	-80 380 688	34,1 %	-241 772 843	-6 141 237	2,6 %	-3 872 885	1,6 %

Ennuste tammi-huhtikuu 2026 / poikkeamat

Myyntituotot ylittyvät n. 0,57 M€

- Pakolaisten ja kotoutumislain mukaiset korvaukset 0,25 M€
- Hyvintointialueet (maksusitoumus) 0,46 M€

Henkilöstökustannukset alittuvat n. 1,76 M€

Palvelujen ostot ylittyvät n. 10,31 M€

- Lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelu Muut tutkimus- ja hoitopalvelut ennusteen kasvu 1,64 % tilinpäätöksestä 2025
- Asumispalveluiden, päivä- ja työtoiminnan ostojen sopimusehtojen mukainen todellinen kasvu 3,7 % (TA2026: kasvu 0,93 %)
- Ostopalveluihin on siirtynyt 6 uutta asiakasta, joihin ei ole varattu määrärahaa TA2026
- Avustukset alittuvat n. 1,39 M€

Talousarviossa ei ole pystytty täysimääräisesti huomioimaan ostopalvelusopimusten mukaisia hinnankorotuksia eikä uusien asiakkaiden palvelutarvetta

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen menot ovat kasvussa

Lisäsopeutusten perusteet ja kohdentuminen

Miksi lisäsopeutuksia tarvitaan?

Perhe- ja vammaispalveluissa on tunnistettu vuoden 2026 talousarvion merkittävä ylitysriski.

Keskeiset syyt:

- palvelutarpeen kasvu
- ostopalvelukustannusten nousu
- lakisääteisten palvelujen kysynnän lisääntyminen
- asumispalveluiden sekä päivä- ja työtoiminnan kustannusten kasvu
- hoitotakuuseen liittyvät kustannuspaineet
- perheiden palvelutarpeen kasvu, lastensuojelussa sijaishuollon tarpeen kasvu edelleen

Tavoitteena on turvata lakisääteiset palvelut ja hillitä kustannusten kasvua.

Keskeinen lähtökohta

Sopeuttaminen ei saa vaarantaa:

- ✓ **lasten etua**
- ✓ **asiakasturvallisuutta**
- ✓ **lakisääteisiä palveluita**
- ✓ **hyvinvointialueen järjestämistä**

On tunnistettava myös riski, että liian voimakkaat tai väärin kohdennetut säästötoimet voivat johtaa tilanteisiin, joissa palvelujen saatavuus heikkenee ja hyvinvointialueen kyky täyttää järjestämisvelvoitteensa vaarantuu.

Sopeuttamisen periaatteet

Toimenpiteet perustuvat seuraaviin linjauksiin:

- oman palvelutuotannon vahvistaminen ja tuottavuuden tehostaminen
- ostopalvelujen käytön vähentäminen
- ennaltaehkäisevien palvelujen vahvistaminen
- palvelurakenteen keventäminen
- kustannusvaikuttavuuden parantaminen
- R3-palvelurakenneuudistuksen toimeenpano
- pitkäjänteinen talouden tasapainottaminen

Missä suurin säästöpotentiaali on?

Suurimmat kustannukset syntyvät:

- lastensuojelun laitospalveluista
- ostopalveluina tuotettavista palveluista
- asumispalveluista
- päivä- ja työtoiminnan ostopalveluista

Esimerkki:

6 kuukauden sijoitus lastensuojelulaitokseen

≈ 83 000 euroa / lapsi

Yhden sijoituksen ehkäiseminen tai lyhentäminen tuottaa enemmän säästöä kuin useat pienet toimintamenojen leikkaukset yhteensä.

Toimenpiteet

Perhekeskuspalveluiden esitetyt säästö- ja sopeutustoimet 2026

Päätöstä edellyttävät / linjattavat toimet

- Lastenneuvolakortit → mahdollinen luopuminen (8 330 €)
- WISC-IV ja testisalkut → hankintojen lykkäys (>10 000 €)
- Työliikkumisen ja kehittämismatkojen rajaaminen (~1 000 €)
- Virantoimitusmatkojen tiukentaminen (~5 000 € säästöpaineen hallinta)

Toiminnalliset muutokset / palvelurakenteen valmistelu

- Tapaamispaikkatoiminnan uudelleenjärjestely (Kuopio / Kaartokatu)
→ mahdollinen siirtymä ostopalveluista omaan tuotantoon
→ edellyttää lisäresurssitarpeen arviointia
- Neuvolaverkon supistaminen

Jo toimeenpano / ei lisäresurssia 2026

- Ankkuritoiminta: 1 sairaanhoitajaresurssi Kuopioon (ei lisäystä 2026)

Säästöt koostuvat pääosin pienistä yksittäisistä eristä

Samalla valmistelussa palvelurakenteeseen ja saatavuuteen vaikuttavia muutoksia

Lapsiperheiden sosiaalityön ja lastensuojelun keskeiset toimenpiteet

Painopiste siirtyy raskaista palveluista varhaiseen tukeen.

Toimenpiteitä:

- perhehoidon vahvistaminen
- kotiin annettavien palvelujen lisääminen
- jälkihuollon palveluiden vahvistaminen
- vastaanotto- ja arviointipaikkojen tehokkaampi käyttö
- sijoitusten ehkäisy
- perheiden jälleenyhdistämisen vahvistaminen
- Tavoite:
vähemmän laitoshoidoa, enemmän vaikuttavaa tukea omassa arkiympäristössä.

Perhehoidon vahvistaminen

Tavoitteet:

- lapsella on aina oikeus ensisijaisesti perhehoitoon; myös lapsen edun arviointi edellyttää eri vaihtoehtojen tosiasiallista arviointia -> perhehoito ensisijaiseksi vaihtoehdoksi
- perhehoidon sijoituspyyntöjen käsittelyn tehostaminen, prosessin nopeuttaminen ja sujuvoittaminen
- maksimoidaan uusien perhehoitajien valmentaminen
- ammatillisen perhehoidon lisääminen
- nuorten perhehoidon vahvistaminen
- perhehoidon uudet muodot, kuten vanhemman ja lapsen yhteiset sijoitusratkaisut

Arvioitu vaikutus:

- Oma perhehoidon tuotanto tehostuu: ei tarvetta uusiin perhehoidon ostoihin vuonna 2026
- säästöpotentiaali yli 100 000 euroa
- yhden laitossijoituksen korvaaminen perhehoidolla voi tuottaa kymmenien tuhansien euron säästön puolessa vuodessa

Oman palvelutuotannon vahvistaminen

Tavoitteena korvata ostopalveluja omalla toiminnalla.

Esimerkkejä:

- Perhetyö
- lapsiperheiden kotipalvelu
- jälkihuollon palvelut
- henkilökohtainen apu
- tuetut ja valvotut tapaamiset

Hyödyt:

- parempi kustannusten hallinta
- palvelujen parempi saatavuus
- vahvempi vaikuttavuus

Vammaispalveluiden keskeiset toimenpiteet

Toimenpiteitä:

- asumispalvelujen oman tuotannon lisääminen
- päivä- ja työtoiminnan kohdentaminen lain mukaisesti
- henkilökohtaisen avun siirtäminen omaksi toiminnaksi
- henkilöstön yhteiskäytön lisääminen
- tilojen ja kalustehankintojen optimointi
- Vammaisten määrärahasidonnaisten palveluiden lisäsopeutukset:
 - omaishoidon tuen uusien asiakkaiden määrärahan jäädyttäminen loppuvuodeksi 2026
 - täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen määrärahojen jäädyttäminen,
 - vammaispalvelulain mukaisten määrärahasidonnaisten tukien (sopeutumisvalmennus, erityisravinto- ja vaatekustannukset) jäädyttäminen
 - autoavustusten määrärahan rajaaminen

Arvioitu säästöpotentiaali merkittävä lisäsopeutusten näkökulmasta.

Välittömät kustannuksia hillitsevät toimenpiteet

Esimerkkejä:

- materiaalihankintojen siirtäminen
- matkustuskustannusten vähentäminen
- virantoimitusmatkojen tarkempi kohdentaminen
- kalustehankintojen tarkistaminen
- toimipisteverkoston arviointi

Vaikutukset ovat taloudellisesti rajallisia, mutta tukevat kokonaisuutta.

Asumisen ja päivätoiminnan tuottavuustoimet

- henkilöstöressurssien käytön tehostaminen
- työvuorosuunnittelun kehittäminen
- päällekkäisen työajan vähentäminen
asiakasturvallisuus huomioiden

Arvioitu taloudellinen vaikutus: noin 131 000 euroa vuodessa.

Vaikutusten arviointi
– perhe- ja vammaispalveluiden
talouden lisäsopeutustoimet 2026

Vaikutukset palveluihin ja palvelurakenteeseen

Lisäsopeutustoimet kohdistuvat erityisesti palvelurakenteeseen, palvelujen järjestämistapaan sekä ostopalvelujen käyttöön.

Palvelujen painopistettä siirretään kohti **omaa tuotantoa, perhehoitoa ja kotiin annettavia palveluja**.

Ostopalvelujen käyttöä pyritään vähentämään erityisesti lastensuojelussa, perhepalveluissa ja vammaispalveluissa.

Palveluverkkoon ja toimintatapoihin kohdistuvat muutokset voivat johtaa **toimipisteiden keskittämiseen ja palvelujen saavutettavuuden muutoksiin**.

Neuvola- ja palveluverkkoratkaisut voivat muuttaa asiointimatkoja ja palvelujen fyysistä saavutettavuutta.

Arvio: palvelurakenne kevenee ja yhtenäistyy, mutta palvelujen saavutettavuus voi heikentyä yksittäisissä alueellisissa kohteissa.

Vaikutukset asiakkaisiin

Lapsiperheet ja lastensuojelu

- Ennaltaehkäisevien ja kotiin annettavien palvelujen vahvistaminen voi parantaa varhaisen tuen saatavuutta.
- Samanaikaisesti ostopalvelujen vähentäminen voi tilapäisesti lisätä kuormitusta omassa palvelutuotannossa.
- Kodin ulkopuolisten sijoitusten ennaltaehkäisy voi pitkällä aikavälillä parantaa lasten hyvinvointia ja vähentää raskaimpia palveluja.
- Riski: mikäli avohuollon palvelut eivät vahvistu riittävästi, **viimesijaisten palvelujen tarve voi kasvaa.**

Vammaispalvelut

- Määrärahasidonnaisten tukien rajaaminen heikentää harkinnanvaraisten tukien saatavuutta.
- Oman tuotannon vahvistaminen voi parantaa palvelujen jatkuvuutta ja yhtenäisyyttä.
- Päivä- ja asumispalvelujen tuottavuustoimet voivat vaikuttaa arjen palvelutasoon ja henkilöstömitoitukseen.

Neuvola- ja peruspalvelut

- Palveluverkon muutokset voivat pidentää asiointimatkoja osalle perheistä.
- Toisaalta keskittäminen voi parantaa henkilöstön osaamisen saatavuutta ja palvelujen laatua.

Vaikutukset henkilöstöön

- Henkilöstön työnkuviin ja työskentelytapoihin kohdistuu muutoksia (mm. työajan kohdentaminen, liikkumisen vähentäminen, toimintatapojen yhtenäistäminen).
- Oman tuotannon vahvistaminen voi lisätä rekrytointitarvetta tietyissä palveluissa.
- Ostopalvelujen vähentäminen voi siirtää työkuormaa omalle henkilöstölle.
- Muutokset voivat lisätä muutoskuormitusta ja edellyttää johtamisen ja työnohjauksen vahvistamista.

Taloudelliset vaikutukset

- Sopeutustoimilla tavoitellaan **kustannusten kasvun hillintää ja talousarvion tasapainottamista**.
- Suurimmat säästöpotentiaalit liittyvät:
 - ostopalvelujen vähentämiseen
 - perhehoidon lisäämiseen
 - kodin ulkopuolisten sijoitusten ehkäisyyn
 - palvelurakenteen keventämiseen
- Lyhyellä aikavälillä osa toimenpiteistä voi edellyttää lisäresursseja (esim. oman tuotannon vahvistaminen).

Lakisääteiset vaikutukset ja riskit

- Keskeinen reunaehto on **sote-järjestämisvelvoitteen täyttyminen** ja asiakkaiden lakisääteisten oikeuksien turvaaminen.
- Riski:
 - jos palvelujen saatavuus heikkenee liikaa, voi syntyä tilanne, jossa lakisääteiset määräajat tai palvelut eivät toteudu
- Erityistä huomiota vaativat:
 - lastensuojelun määräajat
 - vammaispalvelujen subjektiiviset oikeudet
 - kiireelliset palvelutarpeet

Pitkän aikavälin vaikutukset

Positiiviset:

- palvelurakenteen keventyminen
- avohuollon ja ennaltaehkäisevien palvelujen vahvistuminen
- kustannuskehityksen hallinta

Negatiiviset riskit:

- viimesijaisten palvelujen kuormituksen kasvu, jos ennaltaehkäisy ei toteudu
- henkilöstön kuormituksen lisääntyminen
- alueellinen palvelujen eriytyminen

Kokonaisarvio

Lisäsopeutustoimet tukevat hyvinvointialueen talouden tasapainottamista ja palvelurakenteen uudistamista. Keskeinen onnistumisen edellytys on, että samanaikaisesti toteutetaan riittävä panostus:

- varhaiseen tukeen ja avohuoltoon
- oman palvelutuotannon vahvistamiseen
- perhehoidon laajentamiseen
- palvelujen oikea-aikaiseen kohdentamiseen

Ilman näitä toimenpiteitä on riski, että säästötoimet siirtävät kustannuksia viimesijaisiin palveluihin ja heikentävät lakisääteisten palvelujen toteutumista.

Riskit

Mikäli palvelutarpeen kasvu jatkuu:

- hoitotakuun toteutuminen voi vaarantua
- ostopalvelujen käyttö lisääntyy
- kustannuspaineet kasvavat
- viimesijaisten palvelujen tarve kasvaa

Toisaalta liian voimakkaat säästötoimet voivat:

- lisätä palvelujen viivästymistä
- kasvattaa korjaavien palvelujen tarvetta
- lisätä kustannuksia pitkällä aikavälillä
- heikentää järjestämisvastuun toteutumista

Esitys lautakunnan päätökseksi

Lautakunta päättää hyväksyä perhe- ja vammaispalveluiden vuoden 2026 lisäsopeutustoimenpiteet.

Palvelurakenteen ja toimintamallien linjaukset

- oman palvelutuotannon vahvistaminen ja ostopalvelujen käytön hallittu vähentäminen
- perhehoidon käytön lisääminen ensisijaisena sijoitusmuotona aina, kun se on lapsen edun mukaista
- kotiin annettavien palvelujen, perhetyön ja jälkihuollon palvelujen kehittäminen ja vahvistaminen
- asumispalvelujen, päivä- ja työtoiminnan sekä muiden palvelukokonaisuuksien kustannusvaikuttavuuden parantaminen
- palvelurakennetta ja toimipisteverkkoa koskevien hyväksytyjen muutosten toimeenpano
- omana toimintana tuotettavien palvelujen osuuden lisääminen silloin, kun se on toiminnallisesti tarkoituksenmukaista ja taloudellisesti perusteltua

Perhekeskuspalveluiden lisäsopeutustoimet (toimeenpano 2026)

- Lastenneuvolakorttien käytöstä luopuminen (säästövaikutus n. 8 330 €)
- WISC-IV -menetelmän uudistuksen ja testisalkkuhankintojen lykkääminen (säästövaikutus >10 000 €)
- Työliikkumisen ja kehittämismatkojen rajaaminen (säästövaikutus n. 1 000 €)
- Virantoimitusmatkojen käytön tiukentaminen (säästövaikutus n. 5 000 €)
- Tapaamispaikkatoiminnan uudelleenjärjestely Kuopio / Kaartokatu
 - mahdollinen siirtymä ostopalveluista omaan tuotantoon
 - lisäresurssitarve arvioidaan erikseen ennen toimeenpanoa
- Neuvolaverkon muutosten valmistelun jatkaminen
- Ankkuritoiminta: 1 sairaanhoitajaresurssi Kuopioon (ei lisäresurssia vuodelle 2026)

Määrärahasidonnaisia palveluja koskevat lisäsopeutustoimet

Toimenpide

Omaishoidon tuen uusien asiakkaiden määrärahan jäädyttäminen loppuvuodeksi 2026

Täydentävän toimeentulotuen määrärahan jäädyttäminen

Ehkäisevän toimeentulotuen määrärahan jäädyttäminen

Vammaispalvelulain mukaisten määrärahasidonnaisten tukien (sopeutumisvalmennus, erityisravinto- ja vaatekustannukset) jäädyttäminen

Autoavustusten määrärahan rajaaminen

Arvioitu vaikutus

noin 1,3 milj. €

noin 13 000 €

noin 7 000 €

noin 20 000 €

noin 20 000 €

Vaikutusten arviointi

Toimenpiteet kohdistuvat määrärahasidonnaisiin palveluihin.

Lakisääteiset subjektiiviset oikeudet eivät muutu.

Toimenpiteet voivat heikentää asiakkaiden mahdollisuuksia saada harkinnanvaraisia tukimuotoja loppuvuoden aikana.

Vaikutuksia seurataan osana talouden ja palvelujen toteutumisen seurantaa.

Lautakunnan päätettävät	Lautakunnan hyväksymät sopeutuslinjaukset	Viranhaltijoiden toimeenpanemat operatiiviset toimet
<ul style="list-style-type: none"> • täydentävän omaishoidon tuen määrärahojen jäädytys • ehkäisevän toimeentulotuen määrärahojen jäädytys • vammaispalvelulain määrärahasidonnaisten tukien jäädytys • autoavustusten määrärahan rajaaminen • neuvolaverkon muutokset • muut palvelujen saatavuuteen tai myöntämisperusteisiin vaikuttavat linjaukset 	<ul style="list-style-type: none"> • oman palvelutuotannon vahvistaminen • ostopalvelujen vähentäminen • perhehoidon lisääminen • asumispalvelujen oman tuotannon vahvistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • työvuorosuunnittelu päällekkäisen työajan vähentäminen • matkustamisen rajoittaminen • materiaalihankintojen siirtäminen

Pohjois-Savon
hyvinvointialue